

Михайліченко Микола Анатолійович

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри державно-правових дисциплін та українознавства, Сумський національний аграрний університет (м. Суми)

ІСТОРІЯ КАДЕТА ЗІ СТАРОЇ СВІТЛИНИ (НАЧЕРКИ БІОГРАФІЇ ВОЛОДИМИРА ПЕТРОВИЧА)

Уже понад десяти років я колекціую старі світлини, головним чином, портрети військових. Останнім часом зміст мого захоплення з суто колекційного трансформувався у дослідницький. Я почав віддавати перевагу тим знімкам, які можуть послугуватися в якості джерела біографій зображених на них людей. Це дало поштовх для кількох статей, у одній з яких я описав окремі підходи для визначення біографічних відомостей про військовослужбовців за їх фотографіями [4]. У цій публікації я опишу випадок, коли світлина стала не стільки джерелом, скільки поштовхом для біографічного дослідження.

Фотографія – об'єкт дослідження – зроблена в Сумах у фотосалоні Павла Макашова. На знімку – кадет Сумського кадетського корпусу з відзнаками віце-унтер-офіцера. Напис на звороті літографічного бланку дозволяє встановити ім'я зображеного на знімку – Володимир та дату дарування портрету – 24 червня 1909 р. Оскільки віце-унтер-офіцери призначалися з найкращих кадетів останнього VII класу, а напис «в память сумской жизни» вочевидь вказував на близьку перспективу розлуки з Сумами, логічним було припустити, що юнак завершив навчання у корпусі саме у 1909 р. [7, с. 8]. Отже, аналіз власне самого знімку дозволив з'ясувати: ім'я портретованого, його звання й рік випуску. Проте, залишалось невідомим головне, без чого неможлива подальша розвідка – прізвище кадета. І хоча у розпорядженні дослідника був список випускників Сумського кадетського корпусу 1909 р., однак він не містив ані імен, ані вказівок на звання віце-унтер-офіцера, що давало б змогу звужити коло пошуків [3, с. 114].

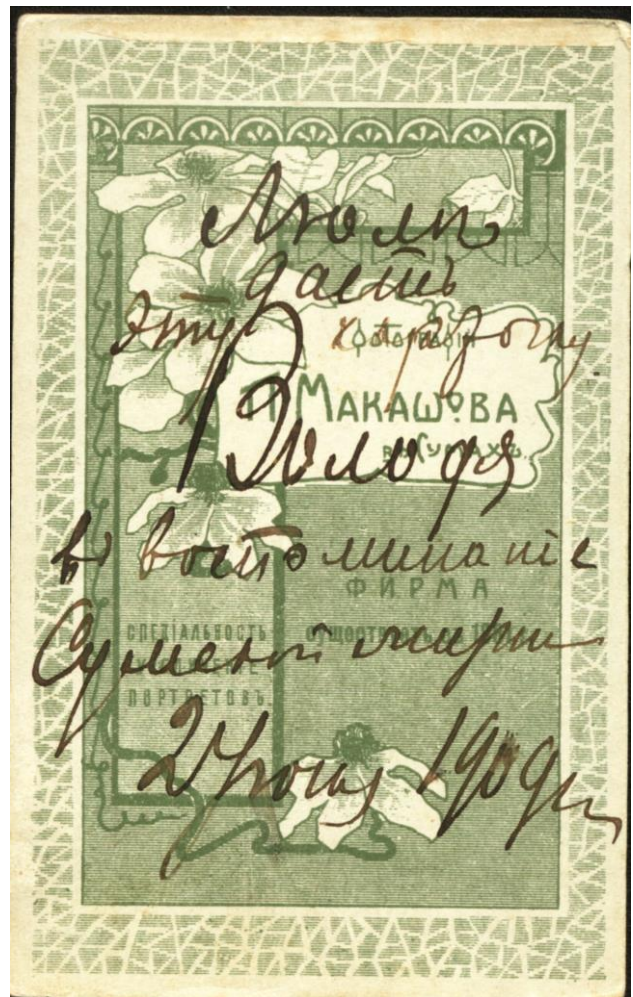
Був іще один «ключ» до розкриття особи кадета, який підказав мені колега-краєзнавець Олександр Кисельов. Він повідомив т.зв. «легенду»¹ цього фото (озвучену свого часу колекціонером Віктором Токаревим), за якою портретований був сербом. Це була зачіпка, яку я вирішив перевірити, спробувавши визначити ймовірні «сербські» прізвища зі списку випускників 1909 р. Таким мені вдалося прізвище «Пётрович». Щоб перевірити цю версію я вирішив пошукати інформацію про Володимира

¹ на сленгу колекціонерів, «легенда» – це історія, пов'язана із походженням предмету колекціонування

Петровича, серба, випускника Сумського кадетського корпусу в загально-доступних базах даних «Офицеры РИА» та «Памяти героев Великой войны 1914–1918 годов» [5; 6]. Пошук у першій не дав жодного результату. А от у другій базі даних пощастило відшукати складений наприкінці грудня 1915 р. послужний список старшого офіцера 3-ї батареї 85-ї артилерійської бригади поручика Володимира Савовича Петровича, в якому військовик був вказаний як серб за національністю і випускник Сумського кадетського корпусу [8]. Звісно, навіть після цієї знахідки не можна було вважати справу визначення особи портретованого остаточно вирішеною (оскільки його сербське походження було «легендою», а фактичні збіги із даними Петровича стосувалися лише імені й року випуску з корпусу). Проте, у мене з'явилася версія, яка видавалася досить вірогідною.

Петрович Володимир Савич

Петрович Володимир Савич зворот

Ця версія пізніше знайшла підтвердження, коли я порівняв світлину Володимира Петровича в презентаційному виданні «Суми. Пам'ять старих вулиць» із фотопортретом з моєї колекції [10, с. 258]. Хоча я й пошкодував про час, втрачений на побудову занадто складної схеми

визначення особи людини, портрет якої вже давно був опублікований, натомість я міг бути впевнений у точності атрибуції світлини віце-унтер-офіцера й без жодних сумнівів перейти до складання начерку біографії Володимира Петровича.

Отже, Володимир Савович Петрович, народився 12 грудня 1890 р. у Сербії. Православний. У серпні 1909 р. закінчив Сумський кадетський корпус і був призначений до Київського військового училища. 26 серпня 1910 р. прийняв присягу на підданство Росії. Після закінчення курсу навчання в училищі, 6 серпня 1911 р. отримав чин підпоручика і призначення у 42-у артилерійську бригаду (дислокувалася у м. Бердичев). Служив на посаді діловода 4-ї батареї. Під час Першої світової війни брав участь у бойових діях у складі бригади з 13 серпня 1914 р. по 26 травня 1915 р. 26 травня 1915 р. був відряджений у розпорядження Штабу Київського військового округу і 31 травня того ж року призначений старшим офіцером 3-ї батареї легкої артилерійської бригади №1 (з 4 червня 1915 р. – 85-а артилерійська бригада, з 13 грудня 1915 р. – 104-а артилерійська бригада). У складі цієї частини 21 липня 1915 р. вирушив на фронт. У бою 5 серпня 1915 р. поблизу м. Жослі (Литва) був контужений. Станом на 30 вересня 1916 р. продовжував службу в 140-й артилерійській бригаді в чині поручика. Нагороджений орденами: святої Анни IV ступеню з написом «За хоробрість», святого Станіслава III ступеню з мечами та бантом, святої Анни III ступеню з мечами та бантом, святого Станіслава II ступеню. Був одружений із Вірою Іванівною Шляровою, уродженкою Києва, православною. Соціальне походження дружини, як і самого Володимира Петровича, наразі з'ясувати не вдалося. 11 грудня 1912 р. у них народилася донька Олена [1; 8; 9].

На жаль, не вдалося достеменно з'ясувати, як склалася доля Володимира Петровича після грудня 1915 року. Щоправда, ім'я офіцера (без зазначення чину) Володимира Петровича згадується у базі даних «Учасники Білого руху в Росії» Сергія Волкова. З неї дізнаємося, що до травня 1922 р. від перебував у таборі «Селеміє» (Туреччина), а згодом – у Константинополі [2, с. 252]. Не виключено, що цей офіцер і колишній сумський кадет Володимир Петрович одна й та сама особа.

Список використаних джерел та літератури

1. Высочайший приказ Его Императорского Величества 30 сентября 1916 г. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://gwar.mil.ru/heroes/document/50000022/?page_id=50034075.
2. Волков С. В. База данных «Участники Белого движения в России» на январь 2016. Буква П.
3. Кремер С. Сумской кадетский корпус. 1900-1950. Сан-Франциско, 1955. 125 с.

4. Михайліченко М. Фотографії військовиків Російської імператорської армії як джерело для біографічних досліджень // Collectsion. 2020. № 13. С. 4–6.
5. «Офицеры РИА». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ria1914.info>.
6. «Памяти героев Великой войны 1914–1918 годов»: интернет-портал. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://gwar.mil.ru/>.
7. Положение о кадетских корпусах. СПб: тип. М. М. Стасюлевича, 1886. 92 с.
8. Послужной список старшего офицера 3-й батареи 85-й артиллерийской бригады поручика Петровича. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://gwar.mil.ru/heroes/document/50504649/?page_id=50551225.
9. Список по старшинству 42-й артиллерийской бригады к 1-му января 1914 г. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://gwar.mil.ru/documents/view/88000711/?parent=88000711&obraz=88000988>.
10. Суми. Пам'ять старих вулиць: зб. історико-краєзнавчих матеріалів / авт.: В. К. Шейко, С. М. Кондратенко, М. Л. Охріменко, Ю. В. П'ятаченко; гол. ред. В. К. Шейко. К.: Фолігрант, 2009. 324 с.

Ніколайчук Дмитрій Олександрович
*кандидат історичних наук, науковий співробітник,
Інститут історії України НАН України (м. Київ)*

КИЇВСЬКИЙ ГУБЕРНСЬКИЙ ЛІКАРСЬКИЙ ІНСПЕКТОР ІВАН ЯКОВЛЕВИЧ МОГИЛЯНСЬКИЙ-РУСОБТОВСЬКИЙ: ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТУ

Створення дієвої системи охорони здоров'я населення, проведення профілактичних та проти епідеміологічних заходів потребує професійного державного управління. Водночас ефективність будь-якого адміністрування залежить від роботи й професійних якостей кваліфікованих кадрів. Вивчення історичного досвіду функціонування управлінських інститутів у сфері охорони здоров'я набуває особливої актуальності в умовах розповсюдження у світі нових, небезпечних хвороб.

У другій половині XIX – на початку XX ст. у Російській імперії державне управління лікарською справою, охороною здоров'я здійснювалося Міністерством внутрішніх справ (ст. 1) [5, с. 176–177]. На губернському рівні повноваження щодо питань охорони здоров'я, лікарської справи належало лікарському відділенню губернського правління, яке очолював губернський лікарський інспектор. Посадовцями лікарського відділення також були: інспектор лікарської частини, оператор, акушер, столоначальник та його помічник [7, арк. 38–46]. Саме губернський лікарський інспектор був вищою посадовою особою яка налагоджувала й контролювала стан охорони здоров'я на місцях. Згідно іменного указу імператора Олександра II Сенату «Тимчасові правила про реформування губернських установ МВС в 37-ми губерніях» (від 8 червня 1865 р.) губернський лікарський інспектор очолю-